

Trends in aantal patiëntcontacten in de huisartsenpraktijk volgend op COVID-19-mediaberichten (factsheet B)

Eva Bolt, Karin Hek, Marianne Heins, Liset van Dijk en Joke Korevaar

In de afgelopen maanden werd de Nederlandse bevolking via persconferenties en andere nieuwsmomenten op de hoogte gehouden van het ingaan van coronamaatregelen, versoepeling van de maatregelen en andere informatie over COVID-19. Dit had grote gevolgen voor het alledaagse en professionele leven. Ook de huisartsenpraktijken zagen hun werkbelasting en de invulling van hun werk snel veranderen. Zij waren voor veel mensen het eerste aanspreekpunt met vragen en zorgen over COVID-19 en leverden intensieve zorg aan mensen met COVID-19. Tegelijkertijd leverden zij voor mensen met andere gezondheidsproblemen alleen nog de noodzakelijke zorg. Mogelijk werd de mate waarin mensen zich meldden bij de huisarts met COVID-19-gerelateerde klachten en met andere gezondheidsproblemen beïnvloed door de berichten in de media.

In deze **factsheet B** wordt gekeken wat de impact is van officiële COVID-19-mediaberichten op het aantal patiëntcontacten in de huisartsenpraktijk. Dit betreffen *alle* contacten; met de huisarts, de praktijkondersteuner en met de assistente.

In **factsheet A** 'Impact coronapandemie op zorgvraag bij huisartsen' wordt gekeken wat de impact is van de pandemie op de (inhoud van de) zorgvraag bij huisartsen zelf is, dus *niet* bij de praktijkondersteuner of assistente.

Samenvatting

Is er een relatie tussen COVID-19-berichtgeving* en werkzaamheden in de huisartsenpraktijk?

Na de bekendmaking van de eerste landelijke maatregelen aan het einde van week 11 en begin week 12 (12 en 15 maart) nam het aantal contacten met de huisartsenpraktijk af met een kwart in twee weken.

- Het aantal COVID-19-gerelateerde contacten nam juist op dat moment snel toe.
- In week 14 (1 april) roept de Landelijke Huisartsvereniging op de huisarts ook te bellen bij niet-COVID-19-gerelateerde gezondheidsproblemen. Sindsdien stijgt het aantal contacten langzaam richting het aantal voor de COVID-19-pandemie (t/m week 22: week van 25 mei).
- De aankondigingen van versoepeling van maatregelen (open gaan basisscholen, en daarna toestaan contactberoepen) lijken niet te leiden tot een zichtbare verandering in de trend van het aantal contacten met de huisartsenpraktijk.

De cijfers zijn berekend op basis van een steekproef van 350 huisartsenpraktijken die representatief zijn voor de Nederlandse huisartsenpraktijk en verspreid zijn door heel Nederland.

* Zie Bijlage 'Overzicht belangrijke corona-nieuwsberichten' achter in deze factsheet voor de corona-berichtgeving die we hebben geselecteerd voor dit onderzoek.

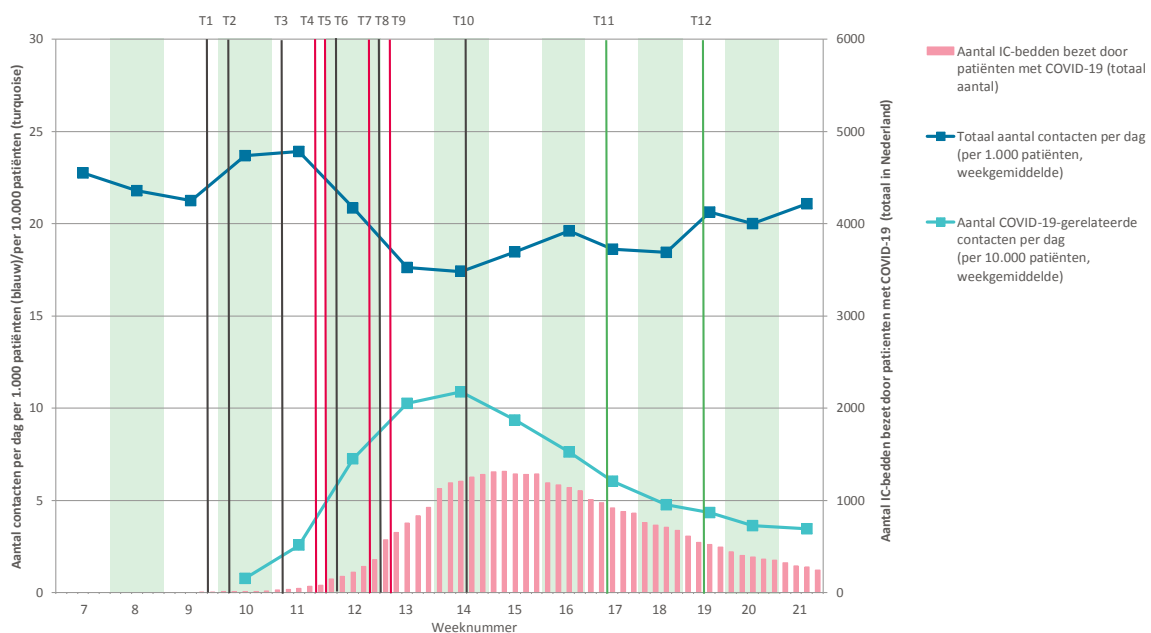
Forse daling contacten met de huisartsenpraktijk na bekendmaking landelijke maatregelen

De eerste berichten over besmettingen met COVID-19 in Nederland worden gevolgd door een geringe toename van het aantal contacten bij huisartsenpraktijken. Aan het einde van week 11 en begin van week 12 worden de eerste landelijke maatregelen aangekondigd. Vrijwel direct is een forse daling zichtbaar van het aantal contacten in de huisartsenpraktijk. De afname zet door tot week 14, wanneer de huisartsen een kwart minder contacten registreren dan het gemiddelde in de vijf weken voordat de maatregelen worden aangekondigd. In week 14 roept de LHV op de huisartsenpraktijk ook te bellen bij niet-COVID-19-gerelateerde klachten, daarna stijgt het aantal contacten langzaam omhoog. Deze stijgende lijn schommelt wat, mogelijk door het voorkomen van kortere werkweken vanwege feestdagen in week 16, 18, 19 en 21 en door de meivakantie in week 17-19.

Aankondigingen van versoepeling van de coronamaatregelen lijken geen sterke invloed te hebben op het aantal contacten.

COVID-19-gerelateerde contacten nemen langzaam weer af

Na de aankondiging van de eerste landelijke maatregelen tegen de verspreiding van COVID-19 zien we een snelle stijging van het aantal COVID-19-gerelateerde contacten met de huisartsenpraktijk, tot week 14. De snelste stijging wordt gezien in week 12, nadat in verschillende persmomenten de ernst van de situatie benadrukt wordt. Dit is waarschijnlijk zowel een weerspiegeling van zorgen die er leven onder de bevolking als een toename van COVID-19-besmettingen.

Figuur 1 *Aantal contacten in huisartsenpraktijken in totaal (per 1.000 patiënten per dag) en COVID-19-gerelateerd (per 10.000 patiënten per dag)**

* Let bij het lezen van deze figuur op het verschil in schaal; per 1.000 patiënten voor de blauwe lijn en per 10.000 patiënten voor de turquoise lijn. Ter vergelijking is ook het totaal aantal IC-bedden bezet door patiënten met COVID-19 in Nederland weergegeven in de roze kolommen. De verticale lijnen geven momenten aan waarop officiële nieuwsberichten plaatsvinden. Rode lijnen betekenen een aankondiging van landelijke maatregelen, groene lijnen versoepelingen hiervan en zwarte lijnen andere nieuwsmomenten. In de bijlage worden deze nieuwsberichten beschreven.

Beschouwing

De aankondigingen van de eerste landelijke coronamaatregelen op 12 en 15 maart lijken direct een forse invloed te hebben gehad op het aantal contacten tussen patiënten en huisartsenpraktijken. Een soortgelijk direct effect werd niet gezien na latere corona-berichtgeving. De impact op het dagelijks leven van de eerste maatregelen was dan ook het grootst.

Vanaf week 14 (1 april) begint het aantal patiëntcontacten in huisartsenpraktijken weer langzaam toe te nemen richting het aantal voor de COVID-19-pandemie. De stijging zet in voordat de COVID-19-pandemie over zijn piek is en voordat versoepelingen van maatregelen worden aangekondigd. Het omslagmoment valt samen met het moment dat de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) op 1 april 2020 mensen oproept wel contact op te nemen met hun huisarts bij gezondheidsproblemen, ook wanneer deze niet COVID-19-gerelateerd zijn. Deze oproep stond niet op zichzelf; ook specialisten uitten vanaf week 14 in de media hun zorgen omdat mensen met potentieel ernstige klachten zich te weinig meldden.

Het langzame herstel van het aantal patiëntcontacten vanaf week 14 zet langzaam door, duidend op een langzame gedragsverandering, en lijkt niet sterk te worden beïnvloed door persconferenties over versoepelingen van maatregelen.

De resultaten van dit onderzoek naar de impact van officiële mediamomenten op de zorgvraag bij huisartsenpraktijken, kan bij een eventuele volgende piek gebruikt worden om de reguliere zorg gegeven door huisartsenpraktijken in de gewenste banen te leiden.

Het onderzoek

Het Nivel ontvangt van circa 350 huisartsenpraktijken uit heel Nederland wekelijks registraties uit de elektronische patiëntendossiers. Deze huisartsenpraktijken zijn representatief voor de huisartsenpraktijken in Nederland. Gegevens van deze praktijken zijn gebruikt om het aantal patiënten met een contact per dag vast te stellen.

Definiëring contacten met huisartsenpraktijk

Onder contacten verstaan we alle door de huisartsenpraktijk gedeclareerde contacten, dit zijn niet alleen consulten, telefonische consulten en visites door de huisarts, maar ook M&I-verrichtingen bijvoorbeeld, zoals een uitstrijkje of een chirurgische ingreep. Wanneer er meerdere contacten voor één patiënt op een dag plaatsvonden, werd dit als één contact geteld.

Voor het aantal patiënten met een COVID-19-gerelateerde contact hebben we het aantal contacten geteld waarbij op dezelfde dag 'corona', 'covid' of 'sars' vermeld stond in de tekst van de diagnose bij het contact. Dit zijn niet allemaal contacten van patiënten met klachten passend bij COVID-19, maar ook patiënten met vragen of zorgen om COVID-19. Het aantal patiënten op de intensive care is gebaseerd op data van stichting NICE (Nationale Intensive Care Evaluatie).

Vaststellen mediaberichten over corona

De twaalf geselecteerde mediamomenten (zie bijlage aan het eind van deze factsheet) zijn na overleg met de projectgroep vastgesteld. Eerst is een overzicht gemaakt van de inhoud in alle persconferenties van het kabinet over het coronavirus. Vervolgens zijn alle persconferenties waarin nationale maatregelen en versoepelingen hiervan worden aangekondigd geselecteerd. Daarnaast zijn enkele andere nieuwsmomenten uitgekozen waarvan we verwachtten dat het mogelijk invloed zal hebben op het zorggebruik van burgers.

Deze studie is goedgekeurd volgens de governance code van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn, onder nummer NZR-00320.026.

Meer weten?

U vindt deze publicatie en alle andere Nivel-publicaties op www.nivel.nl/publicaties.

Meer informatie over ons onderzoek naar de [gevolgen van corona voor de huisartsenpraktijk](#) in opgenomen in [Corona Actueel](#), waar u al ons corona-onderzoek aantreft.

Contact

Dr. Karin Hek, senior onderzoeker Farmaceutische Zorg,
verantwoordelijk voor de kwaliteit van de gegevens van Nivel Zorgregistraties Eerste Lijn

[E] k.hek@nivel.nl

[T] 030 272 98 12

Titelgegevens van deze publicatie

De gegevens uit deze publicatie mogen met de volgende bronvermelding worden gebruikt: Bolt, E., Hek, K., Heins, M., Dijk, L. van & Korevaar, J. Trends in aantal patiëntcontacten in de huisartsenpraktijk volgend op COVID-19-mediaberichten (factsheet B). Utrecht: Nivel, 2020.

Literatuur

Stichting NICE. COVID-19 infecties op de IC. Het totaal aantal aanwezige patiënten met verdachte of bewezen COVID-19 op de IC per dag. Nationale Intensive Care Evaluatie. Laatste update 11-6-2020. Beschikbaar via: <https://stichting-nice.nl/>.

Bijlage: Overzicht belangrijke corona-nieuwsberichten

Op basis van de volgende mediamomenten hebben we onderzoek gedaan naar de impact van mediaberichtgeving over het coronavirus en de coronamaatregelen op contact met de huisartsenpraktijk.

blauw: actualiteit

rood: ingaan coronamaatregel (restrictie)

groen: opheffen coronamaatregel (opheffen restrictie)

Media-moment	Datum	Inhoud
T1	27 feb	Bericht van de eerste besmetting met COVID-19 in Nederland.
T2	2 mrt	Oproep in NOS-journaal om niet meteen de huisarts te bellen bij zorgen over COVID-19, wel bij klachten.
T3	9 mrt	Persconferentie waarin algemene hygiëneadviezen worden gegeven en wordt opgeroepen thuis te blijven als je je ziek voelt of milde klachten hebt, en je te melden bij de huisarts als het erger wordt.
T4	12 mrt	Persconferentie van de overheid waarin de eerste landelijke coronamaatregelen worden aangekondigd, die per direct ingaan. De maatregelen betreffen: zoveel mogelijk thuiswerken, contacten met kwetsbare personen en ouderen beperken en het verbod op bijeenkomsten met meer dan 100 personen.
T5	15 mrt	Persconferentie waarin de overheid aankondigt dat per direct de scholen, kinderdagverblijven, horeca en sportclubs sluiten.
T6	16 mrt	Minister-president Rutte benadrukt vanuit het torentje de ernst van de crisis en het belang van de maatregelen. Daarnaast beschrijft hij de rationale van de maatregelen en geeft hij uitleg over groepsimmunitet.
T7	19 mrt	Persconferentie waarin de sluiting van verpleeghuizen voor bezoekers wordt aangekondigd, ingaande vanaf 20 maart.
T8	20 mrt	De koning roept op tot saamhorigheid.
T9	23 mrt	Persconferentie waarin wordt aangekondigd dat groepsvorming en bijeenkomsten worden verboden.
T10	1 apr	LHV roept in de media op met urgente klachten (niet gerelateerd aan COVID-19) wel contact op te nemen met de huisarts.
T11	21 apr	Persconferentie waarin de eerste versoepelingen worden aangekondigd: basisscholen gaan weer open per 11 mei en het voortgezet onderwijs in principe per 1 juni; testmogelijkheden voor docenten per 6 mei; sporten voor kinderen per direct weer mogelijk.
T12	6 mei	Persconferentie waarin verdere verruiming wordt aangekondigd: per 11 mei mogen contactberoepen weer worden uitgevoerd. In het openbaar vervoer zijn mondkapjes verplicht vanaf 1 juni.